Carte de patrimoniu unicat ?

SANDA IONESCU
Bucureşti

Analiza atentă a operei şi activităţii profesorului Onisifor Ghibu sugerează nu numai imaginea unui veritabil pedagog, ci şi pe aceea a unui mare cărturar. Varietatea preocupărilor, bogăţia informaţiilor, problematica abordată, pasiunea de colecţionar constituie confirmarea celor enunţate.

Biblioteca profesorului, impresionantă ca număr de volume şi bogată în lucrări rare, de o mare valoare, colecţionate de pe întreg teritoriul ţării, a cuprins un fond de documente pedagogice, o adevărată arhivă a învăţământului românesc din secolele XVIII – XX, în special al celui din Transilvania. Multe din publicaţiile acestei biblioteci aparţin patrimoniului naţional.

Între acestea semnalăm o foarte disputată lucrare. Obiectul acestei controverse a constituit-o consemnarea în ***Bibliografia Românească Veche*** a lui Ion Bianu şi Nerva Hodoş care, la poziţia 485, fac descrierea ediţiei bilingve, româno-germane a ***Cărţii trebuincioase pentru dascăli – Nothwendiges Handbuch für Schulmeister...***, apărută la Viena în anul 1785. Totodată, este menţionată existenţa unei alte ediţii a acestei lucrări, cu titlul ***De lipsă cărtice***, apărută la Viena în acelaşi an. Cei doi notează că au avut doar partea a doua a acestei lucrări şi din modul în care au făcut descrierea, redând imaginea grafică a paginii de titlu – caractere chirilice, separarea prin bare verticale a capetelor de rând etc. – reiese clar că autorii au avut la dispoziţie această lucrare. Cu toate acestea, faptul că nici un exemplar din lucrare nu a mai fost găsit în Biblioteca Academiei Române, nici la Cluj, Sibiu, Timişoara sau Viena a determinat pe unii cercetători să pună la îndoială însăşi existenţa cărţii. În sprijinul susţinerii existenţei, într-o anumită perioadă, a ediţiei cu titlul ***De lipsă cărtice*** vin, după părerea noastră, cel puţin patru argumente:

a) în descrierea din ***Bibliografia Românească Veche*** se indică locul unde se afla exemplarul: Bucureşti, Biblioteca Academiei;

b) adnotarea făcută pe pagina de titlu a volumului semnalat în ***Bibliografia Românească Veche*** la poziţia 485, aflat în fondul de referinţă al sălii de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române: „*Vol. II a apărut în acelaşi an în ediţii deosebite ca traducere – una dintre ele are câteva tabele, O. G.*" – adnotare ce îi este atribuită lui Onisifor Ghibu;

BDD-A19280 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:25 UTC)

c) în ceea ce priveşte titlul complet al celei de a doua variante a traducerii, deşi I. Bianu şi N. Hodoş subliniază că este acelaşi ca şi în prima ediţie, în corpul descrierii celor două variante există clar două diferenţe: în prima nu apare numerotaţia volumului şi nici menţionarea preţului, elemente prezente doar la ediţia cu titlul ***De lipsă cărtice*** (partea a doua; 45 Kr.);

d) comparând descrierea din ***Bibliografia Românească Veche*** cu cea făcută de Iuliu Vuia în lucrarea ***Şcoalele româneşti bănăţene în sec. XVIII – Studiu istoric***, Orăştie, 1896, p. 111, reies deosebiri clare, care aduc încă un argument pentru a susţine existenţa reală a celei de a doua variante a traducerii: menţiunea „*se vinde nelegată 45 Kr.*" pentru varianta ***De lipsă cărtice***, menţionată în ***Bibliografia Românească Veche*** şi inexistentă la Iuliu Vuia.

Cu toate aceste argumente teoretice în favoarea existenţei reale a ediţiei ***De lipsă cărtice***, dubiul a fost înlăturat abia în anul 1978, când domnul Octavian Ghibu, fiul marelui cărturar, a oferit acest unic exemplar descoperit până în prezent Bibliotecii Centrale Pedagogice din Bucureşti, considerând că locul acestui prim ghid de pedagogie şi metodică în limba română este în fondurile celui mai complet şi specializat păstrător al lucrărilor de istoria pedagogiei şi învăţământului românesc.

Deci „*De lipsă cărtice pentru învăţătoriu / a neuniţilor rumăneştilor mai mici şcoale / în / Impără : şi Crăieştile Ţări / PARTEA A DOA / Să vinde nelegată 45 de Kr. / Cu permisu celor mai mari / În Viena / La Iosif Nobăl de Kurţbek: împără: şi Cră: / de Curte a neuniţilor Rumâni şi a / Sârbilor Tipografi şi vânzători de cărţi / în anul 1785*"; 12 p. nenumerotate, plus 325 p., plus 7 f. tabele; format 8; 27 rânduri pe pagină, tipărită în limba română şi germană, text paralel cu caractere chirilice şi gotice, legată în piele.

După cum se vede, exemplarul are toate elementele de identificare ale celui descris în ***Bibliografia Românească Veche***, dar inexistent în vreo bibliotecă: cele 7 tabele indicate de Onisifor Ghibu în adnotarea pe manuscrisul din ***Bibliografia Românească Veche***, numerotarea „*partea a doa*", preţul 45 Kr.

Tipăritura este foarte frumoasă, textul este încadrat în chenare cu stilizări florale şi frontispicii cu motive geometrice.

Două elemente ridică mai mult valoarea acestui exemplar: semnătura cu cerneală neagră, cu caractere chirilice de pe prima şi penultima pagină – Sava Popovici – şi însemnarea manuscrisă a lui Onisifor Ghibu „*Cartea aceasta a fost proprietatea preotului Sava Popovici din Răşinari / bunicul lui Octavian Goga /. Vezi iscălitura lui pe ultima pagină a copertei şi pe pagina 2. Sibiu, 6 II 1944. IO. Ghibu*"

BDD-A19280 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:25 UTC)

A Unique Patrimonial Book?

Abstract

Professor Onisifor Ghibu is well-known not only because of his teaching activity, but also for being one of the most important Romanian scholars and book lovers. His personal library is today considered as an authentic archive of Romanian education of the 18th-20th centuries, particularly of Transylvanian one. Many of his books are, in our days, part of Romanian cultural patrimony.

One of these books - ***Cartea trebuincioasă pentru dascăli – Nothwendiges Handbuch für Schulmeister...*** - caused a lot of litigious matters; that is because in ***Bibliografia Românească Veche*** we may find the bibliographical description of the book mentioned above as being a Romanian-German edition, published in Vienna in 1785. But there is also mentioned another edition of the book, which has the same characterisrics, except the title: ***De lipsă cărtice***. The second edition could not be found in Biblioteca Academiei Române, although the description from ***Bibliografia Românească Veche*** mentioned that it was there. Therefore, a question came to light: did the copy of the second edition really exist?

We have four arguments in order to prouve this; a) the place we may find it is mentioned in ***Bibliografia Românească Veche***; b) the Onisifor Ghibu' s note on the first edition that mentions the existence of a second edition, in the same year; c) there are specific elements of the second edition – cost, pagination – which can not be found at the first edition; d) Iuliu Vuia' s notes in ***Şcoalele româneşti bănăţene în sec. XVIII – Studiu istoric*** referring to the second edition are different from ***Bibliografia Românească Veche***' s description.

The situation has been clarified in 1978 when Onisifor Ghibu' s son, Octavian, offered ***De lipsă cărtice*** to Biblioteca Centrală Pedagogică from Bucureşti.

The value of the book also consists in Sava Popovici' s signature, the first owner and in the notes of Onisifor Ghibu.

BDD-A19280 © 2003 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:25 UTC)